

ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการ
สถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 42
จังหวัดนครสวรรค์

Knowledge Management Strategies for Academic Administration
for Small Sized Schools under the Secondary Education Service
Area Office 42 Nakhon Sawan Province

จิรพงศ์ พิฤกษ์
Jeerapong Pirerk
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
North Eastern University, Thailand
E-mail: champ_nofear@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การวิจัยเอกสารมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพจริงเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลที่ได้จากกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อนำไปสร้างแบบสอบถาม ระยะที่ 2 การวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย 2 ส่วน คือเชิงปริมาณและคุณภาพ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยศึกษาข้อมูลภาคสนามในเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามและศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นข้อมูลในการร่างยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก และ ระยะที่ 3 ร่างและตรวจสอบและประเมินยุทธศาสตร์จัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา

*ได้รับบทความ: 11 ตุลาคม 2560; ตอบรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2561

Received: October 11, 2017; Accepted: December 13, 2018

ขนาดเล็กมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์จัดการความรู้ เพื่อบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก คือ 1) ร่างโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 2) ตรวจสอบยุทธศาสตร์โดยการจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) ของผู้เชี่ยวชาญ 3) ประเมินยุทธศาสตร์โดยใช้แบบประเมินจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) สรุปยุทธศาสตร์จัดการความรู้เพื่อบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุประสงค์ขององค์กร จากการศึกษายุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก แบ่งอภิปรายเป็น 7 ด้านดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านงานพัฒนาบุคลากรทางการสอน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านงานวัดผลประเมินผลยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านงานนิเทศภายในยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านงานห้องสมุด และยุทธศาสตร์ที่ 7 ด้านงานการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; การบริหารงานวิชาการ

Abstract

The purposes of this research were 1) to investigate the status and desirable in academic administration knowledge management of small sized schools under the secondary education service area office 42 Nakhon Sawan province, and 2) to develop the knowledge management strategies for academic administration of small sized schools under the secondary education service area office 42 Nakhon Sawan province. The research consisted of 3 stages which were 1) study the related principles, theories, and documents in knowledge management and academic administration for point out the scope and framework in application the knowledge management into small sized schools under the secondary education service area office 42 Nakhon Sawan province, 2) the field study which was qualitative and quantitative techniques to state the status and desirable in academic administration knowledge management of small sized schools under the secondary education service area office 42 Nakhon Sawan province by using questionnaire and study the best practice by interview, and 3) develop the knowledge management strategies for academic administration of small sized schools under the secondary education service area office 42 Nakhon Sawan province. The population and

sample group were the school administrators and teachers under the secondary education service area office 42 Nakhon Sawan province which use sampling technique. The used of Mean, Standard Deviation (S.D.) and PNI technique were implied in this study for analysis.

The results as following: the knowledge management strategies for academic administration of small sized schools under the secondary education service area office 42 Nakhon Sawan province consisted of 7 strategies which were 1) curriculum and instructional materials strategy, 2) personal development strategy, 3) curriculum and the utilization of curriculum strategy, 4) measurement and evaluation strategy, 5) internal supervisions strategy, 6) library strategy, and 7) instruction strategy.

Keywords: Knowledge Management; Academic Administration

1. บทนำ

ระบบการศึกษาในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้เป็นมาตรฐานที่กำหนดความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กไทย คือ ผู้เรียนควรมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า มีความรู้อันเป็นสากลรู้ทันการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี รู้จักปรับวิธีคิดและวิธีทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการความรู้โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ของการบริหารความรู้เพื่อเป็นกรอบในการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Ministry of Education, 2003 : 10) ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่เราต้องคิดออกจากกฎเกณฑ์เดิมๆ ไปสู่สิ่งใหม่

การแข่งขันยุคใหม่ที่มีความรวดเร็ว อันเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของแนวคิดต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในโลกอย่างรวดเร็ว องค์กรจึงต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงและปฏิบัติตามความคิดในการทำงาน การบริหารงาน รวมทั้งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และต้องนำกรอบความคิดการจัดการความรู้เข้ามาใช้ร่วมด้วย เพราะกรอบแนวคิดนี้มีผลโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลง (Chareonwongsak, 2002 : 50) จากสภาพดังกล่าว สถานศึกษามีหน้าที่ในการพัฒนาความรู้ในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล เทคโนโลยี เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและส่งเสริมความสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานของข้าราชการทุกคน ดังนั้นการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตน

ดังนั้น ผู้ศึกษามีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยม

เพื่อให้ทราบระดับสภาพการจัดการความรู้สถานศึกษา พร้อมนำผลการศึกษาไปหาแนวทางการจัดการความรู้ใช้เป็นข้อมูลในการบริหารวางแผน ปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์การจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดนครสวรรค์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลภาคสนามในเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามและศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลในการร่างยุทธศาสตร์จัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยแบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเอกสารมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพจริงเกี่ยวกับ

การจัดการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลที่ได้จากกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อนำไปสร้างแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 การวิจัยภาคสนามประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เชิงปริมาณและคุณภาพโดยศึกษาข้อมูลภาคสนามในเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามและศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นข้อมูลในการร่างยุทธศาสตร์จัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก

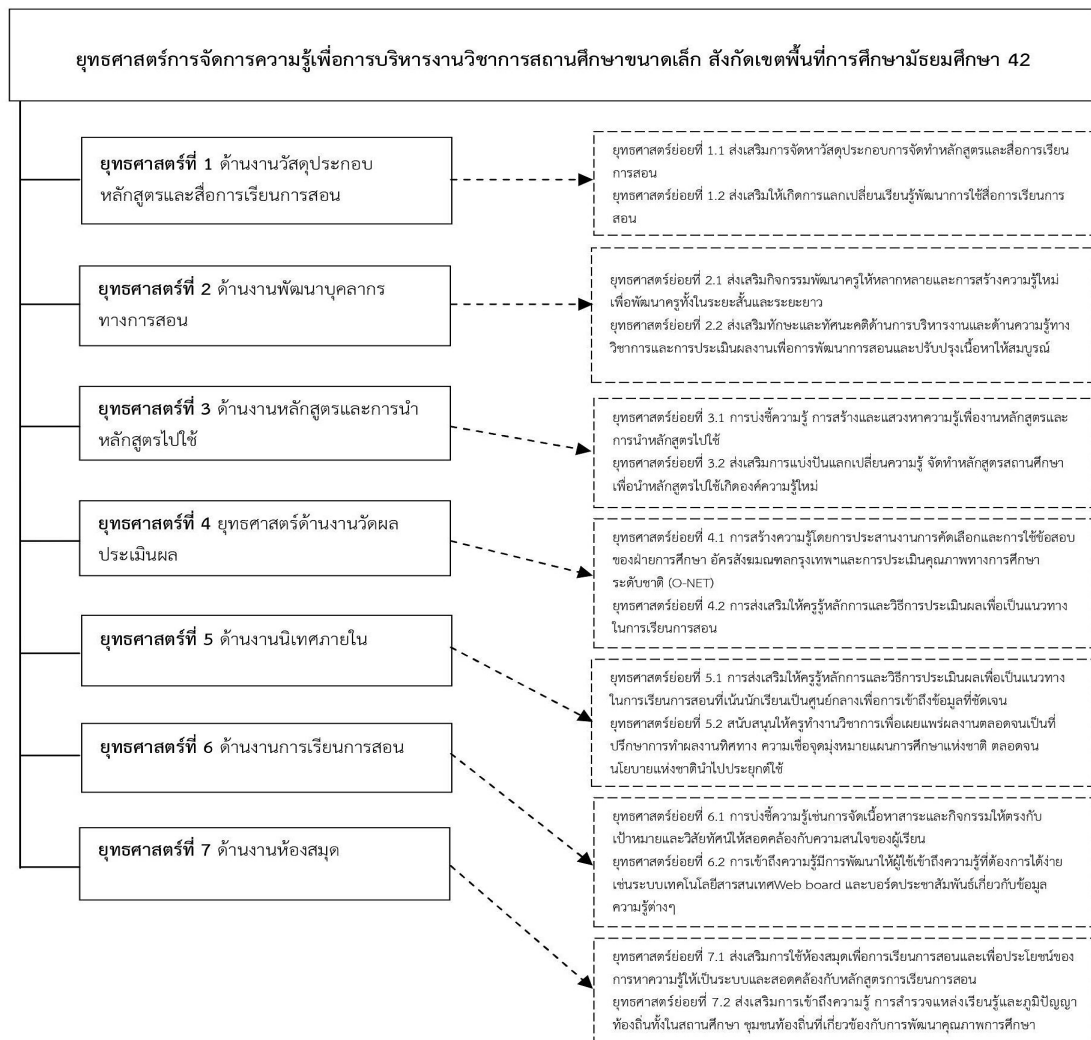
ระยะที่ 3 ร่างและตรวจสอบและประเมินยุทธศาสตร์จัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์จัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก คือ 1) ร่างโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 2) ตรวจสอบยุทธศาสตร์โดยการจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) ของผู้เชี่ยวชาญ 3) ประเมินยุทธศาสตร์โดยใช้แบบประเมินจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) สรุปยุทธศาสตร์จัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT คือ การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์กร และจากภายนอกโดยที่สภาพแวดล้อมภายนอกประกอบไปด้วย สภาพแวดล้อมในระดับมหภาค ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพแวดล้อมเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานของสถานศึกษา เช่นสภาพแวดล้อมโรงเรียน บรรยากาศ นักเรียน

บุคลากร ครู จะเห็นได้ว่า สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของสถานศึกษานั้น อาจเป็นทั้งปัจจัยเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ ระยะที่ 2 การวิจัยภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมี 2 ขั้นตอนคือ 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการ

ของการจัดการความรู้ในการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก และ 2) การยกร่างยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 42 จังหวัดนครสวรรค์ รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 42

4. สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ SWOT คือ การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์การรวมทั้งโอกาสและข้อจำกัดหรือภัยคุกคามจากภายนอกและสภาพที่เกี่ยวข้องกับงานของสถานศึกษาขนาดเล็กจะเห็นได้ว่าสภาพแวดล้อม ทั้งภายนอกและภายในของสถานศึกษา อาจเป็นทั้งปัจจัยเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุประสงค์ขององค์การจากการศึกษายุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กแบ่งอภิปรายเป็น 7 ด้านดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนอย่างเต็มที่เพราะเป็นสิ่งสำคัญในการเน้นการเรียนรู้เช่น คีตระบบการเรียนรู้หรือจัดกิจกรรมที่ตรงกับเนื้อหาบทเรียน เกิดการเรียนรู้ใหม่ กรมวิชาการ (Department of Education 1999 : 26-31) กล่าวว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนให้สมบูรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านงานพัฒนาบุคลากรทางการสอน ผู้บริหารต้องจัดประชุมเพื่อกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้ที่หลากหลาย แลกเปลี่ยน เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะการสอนที่ทันสมัยทันเหตุการณ์แก่ตนเองและนักเรียน ทรงวิทย์ ชูวงศ์ (Choowong, 2007 : 11) กล่าวว่า การดำเนินการของกลุ่มบุคคลในการบริหารด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมให้อาจารย์ได้เข้าใจในการปฏิบัติงานการบ่งชี้ความรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารต้องเน้นองค์ความรู้เพื่องานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้การสร้างหลักสูตรและนำไปใช้ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ชูชีพ พุทธประเสริฐ (Putthaprasert, 1999 : 13) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ที่ดีจะต้องมีจุดเน้นที่ชัดเจน มีกลไกที่จะประสานให้เกิดการร่วมมือเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านงานวัดผลประเมินผล ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้อาจารย์รู้หลักการและวิธีการประเมินผลเพื่อเป็นแนวทางในการสอน การวิเคราะห์ผลและประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนรวมทั้งจัดทำและพัฒนาเครื่องมือและประเมินผลการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ส วาสนา ประवालพฤกษ์ (Prawanpluek, 1998 : 88) กล่าวว่า การประเมินจากสภาพจริงจากผลงานนักเรียนเป็นประประเมินควบคู่กับการเรียนการสอนเพื่อดูพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียนทำให้นักเรียนแสดงศักยภาพของตนเอง และเข้าใจความสามารถและเข้าใจตนเอง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านงานนิเทศภายใน ผู้บริหารต้องเน้นการจัดระบบนิเทศการสอนภายในเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้และทักษะการแก้ปัญหาและแรงจูงใจ ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจนสอดคล้องกับสุวรรณ ทรัพย์าคม (Subphayakom, 1999 : 52-56) กล่าวว่า การนิเทศงานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนต้องลงมือปฏิบัติการ เพื่อให้ความช่วยเหลือและต้องหาครูที่มีความสามารถช่วย และสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

ให้ทุกคนเห็นความสำคัญและการนำนโยบาย
ทิศทางไปประยุกต์ใช้

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านงานห้องสมุดผู้บริการ
จะต้องวางนโยบายและแผนงานการใช้และพัฒนา
ห้องสมุด ส่งเสริมการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการ
สอนจัดกิจกรรมส่งเสริมและบำรุงรักษาวัสดุ
สารนิเทศ ข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และ
ความเคลื่อนไหวในสังคมโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ด้านงานการเรียนการสอน
เน้นการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้และให้
นักเรียนนำไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์
ใหม่โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง
เพื่อพัฒนานักเรียนและการเรียนการสอนมีการ
ผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วน

ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542 กำหนดไว้ให้การศึกษาเป็นกระ
บวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล
และสังคม การสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากสภาพ
แวดล้อมทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

5. ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษายุทธศาสตร์ในการพัฒนา
คุณภาพระบบการทำงาน ที่ประสบความสำเร็จ
ต้องพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่
เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องระบบการ
ทำงานที่ดีเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการ
ศึกษา สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตครู หรือแก้
ปัญหาคุณภาพการเรียนการสอน

References

- Chareonwongsak, K. (2002). *Strategic Thinking*. Bangkok : Success Media Publisher.
- Choowong, S. (2007). The Administrative Strategies to Improve the Students?? Safety in the School : a Case Study of Ban Toong Jadee School. *Master's Thesis*. Graduate School : Phuket Rajabhat University.
- Department of Education. (1999). *Learning of Process and Strategies*. Bangkok : The Master Group Management.
- Ministry of Education. (2003). *The Manual of Basic Educational School*. Bangkok : Express Transportation Organization of Thailand.

